

ՏԱՍՆ ԵՒ ՎԵՏՏԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

Տարեկան դիմելու 10 թուր, կէս տարեկանը 6 թուր: Առանձին համարները 7 կոպէկով: Թիֆլիսում գրուում են միայն խմբագրատան մէջ: Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакция «Мшакъ». Կամ Tiflis. Redaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից): Յայտարարութիւն ընդունուում է ամեն լեզուով: Յայտարարութիւնների համար վճարուում են Իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏՅԱՌԻԹԻՒՆ. Նամակ Ալեքսանդրապոլից. Նամակ Երևանից. Նամակ Թէլաւից. Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏՅԱՌԻԹԻՒՆ. 1օրդ Սալլարիի ճառը.— ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ.— ԲՅՈՐՍԱ.— ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Հայ աղ-գազրութեան խնդիրը.

ՆԵՐՔԻՆ ՏՅԱՌԻԹԻՒՆ

ՆԱՍՏԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՈՎՈՒԹՅՆ

Օդոստոսի 4-ին Ալեքսանդրապոլ քաղաքի մօտ 30,000-ից բաղկացած ժողովուրդը մինչև այժմ չունի տղայաց համար մի միջնակարգ ուսումնարան: Սրա հետեւանքն այն է, որ մեր մատող սերունդը այն հասակում, երբ նա կարօտ է ծնողների խնամաստարութեան, երբ նա պէտք է սկսէ դիտակցաբար բարոյական սերտ կապեր հաստատել իր ընտանիքի հետ, նրա ուրախութեանը և հոգսերին մասնակից լինել, նրա կեանքով ապրել և երբ հիմք պէտք է դրվի նրա մէջ ամբողջ կեանքով իր ընտանիքի, իր համայնքի անդամը ճանաչել իրան, նա հեռանում է իր շրջանից, իր ծննդավայրից: Մեր քաղաքից դուրս կրթվող մատող սերունդը դեռ վաղուքը ընկնում է իրան օտար ընտանիքի կամ մարդկանց ձեռքը, քիչ թէ շատ նրա սիրտը օտարանում է մեզանից, նա մեզ չէ կարօտում. ընդմիջ կտրվում է այն կիծպը, որ կապում էր նրան իր ընտանիքի, իր շրջանի, իր ծննդավայրի հետ: Եւ այսպէս մեր որդիքը, քիչ բացասութեամբ, մեծանում են մեզանից հեռու, ֆիզիկական, յաճախ ևս բարոյական անապոյ պայմանները տակ:

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐՈՒՄ

Մինչև այժմ առաջարկած միջոցները կարծես առաջարկողների բարի կրքի արդասիքն են և դաժն: Մէկը (Ինչպէս պրօֆ. Խաչատրեանը) փափագելով գործի շտապով իրագործման, յանձնում է նրան «մանաւանդ զաւատական ուսուցիչներ ուղարկելու» կամ հողորդականութեանը: Միւսը ցանկալով հէց սկզբից գործին խիստ գիտնական ընթացք տալ, պահանջում է առանձին մասնագետներ, որոնք կը կրթվէին համապատասխան վարձանոցներում (որպէսին է հնաբանական ճեմարանը Պետերբուրգում) կամ արտասահմանի համալսարաններում և աշխատանոցներում («Արքած» էջ 156): Այս երկու առաջարկութիւնների առաջ դրժուար է տատանվել: Երկրորդ առաջարկութիւնը խիստ ընդունաւոր միտք է, որը կամենում է մտցնել հայերիս մէջ եւրօպայական տարրերով մըշակված հետադասութիւնների մեթոդները և խուլայն գործը կատարելութեան հասցնել: Մինք խորին յարգանքով ենք վերաբերուում այս առաջարկութեան, բայց գործնական տեսակէտից մենք

ծնողները ծախսում են քաղաքիցս դուրս իրանց որդիքները վրա և որը, եթէ հաշուելու լինէինք, մի նշանաւոր գումար կը կազմել, դռնէ աւելի նշանաւոր, քան այն գումարը, որը մենք վճարելու կը լինենք քաղաքի մէջ մի միջնակարգ ուսումնարան ունենալու համար: Միջնակարգ ուսումնարան բանալու հարցը ես չեմ յարուցանում. ինձանից շատ առաջ այդ հարցը դրել են ուրիշները, շատ են աշխատել նրանք և համարեա իրազորման կէտին են հասցրել, բայց ազնու ամենայնիւ, գործը այս կամ այն պատճառով մնացել է դեռ անկատար:

ՆԱՍՏԱԿ ԵՐԵՎԱՆԻՅ

Օդոստոսի 3-ին Երևանը այժմ պարծենում է իր թեմական դպրատանով, որովհետև այն դպրոցը, որ երկու տարի առաջ նոր էր բացել չորրորդ դասարան, յանկարծ երկու տարուց յետոյ ունեցաւ վեցերորդ դասարան, այն ինչ մեր միւս թեմական դպրոցները, բացի Ներսիսեանից, դեռ ևս չունին վեցերորդ դասարան, և այդ չնայելով, նորն ուսումնարանի տեսուչ պ. Աբխաթով Յովհաննիսեանցի է իրաւ. պ. Յովհաննիսեանցն էր, որ կարողացաւ թեմական դպրոցը իր համապատասխան դասարանները բաց անել, դպրոցի բոլոր գործերին կանոնաւոր հսկողութիւն տալ, կարգ ու կանոն սահմանել ուսուցիչներին և աշակերտներին միմեանց վերաբերմամբ ունեցած յարաբերութիւնները մէջ, թէ առաջիններին և թէ վերջիններին ճանաչեցնելով իրանց պարտքը և իրաւունքը, աշակերտներին սովորեցնել ինքնուրոյն կերպով մտածել, գիտակցաբար սովորել և այլն: Օրինակելի էր նրա տեսչական ամբողջ գործունէութիւնը. նրա ժամանակով ուսուցչական խմբի մէջ չը պատահեց ոչ մի տարաձայնութիւն և արդուկ, որ բացառութիւն է կազմում համարեա մեր բոլոր ուսումնարանների վարչութեանց մէջ, ինչպէս որ թղթակցութիւնները կը իմանում էր հէց այդ խաղաղ գործունէութիւնն էր, որ կարողացաւ այդ բոլորն անել և իր բոլոր ձեռնարկութիւնները աջողութեամբ վերջացնել: Բացի այս բոլորը պ. Յովհաննիսեանց ունէր մեր ուսումնարաններին օգտուանք բազմաթիւ ծրարչորներ, որ ուսուցիչներին վարձերը բաժանել իրանց վերջուած աւարակների և դասերի համաձայն, որով մեծ յարմարութիւն կը տրվէր ուսուցիչներին ունեցնելու նշանակելուն, և եթէ այդ ծրարչորները իրագործվէին, դա շատ կը նպաստէր մեր ուսումնարանական գործին: Այդ ծրարչորները աջողութեամբ պատկերահամար պ. Յովհաննիսեանց ոչ մի միջոց չէր խնայում, բայց ցաւալի է, որ արդիւարեւ համաբանականը թող չը տեսնէին նրան իրագործելու իր ծրարչորները: Մի անձնատրուութեան ձայնը խնդրելիք բաժանելու և մի և նոյն ժամանակ մեծ ձայն ունեցող անձանց ձայների մէջ, ինչ անէր, նրան լսող չը կարէ Եւ ինչ եղաւ դրա հետեանքը, այն որ պ. Յովհաննիսեանց հրաժարվեց իր պաշտարարական պատճառներ ունի: Ահա ինչ է ասում Ֆրանսիացի յայտնի մարդաբան Լամբոն. «Այս ուսումնարանութիւնը (մարդաբանութիւնը) այնքան բարդ և ընդարձակ է, որ իրաւունք է տալիս մինչև անգամ անձնաշիջ փորձեր անել նրան հասնելու համար: Մեր (ֆրանսիական) անտրոպոլոգիայի, ինչպէս ամեն մի նոր կազմակերպվող գիտութեան մէջ, առաջին փորձերի անբաւարար զորութիւնը, նոցա սխալները, թերութիւնները օրից օր կանհետանան ասպազ գիտնականների լրագոյն աշխատութիւնների մէջ»: Այսպէս մենք բոլորովին թեքվում ենք դէպի պ. Խաչատրեանցի առաջարկութեան կողմը: Յաւակցաբար այս ինքնուսումնասիրութեան խնդիր յարուցողը մեզ մանրամասն չէ բացատրում իր առաջարկած միջոցը և մենք չը գիտենք թէ ազգաբանութեանն որ մասն է յանձնում ուսուցիչներին, որը համալսարանականներին, որոնք ի հարկէ, որ և է մասնագիտութիւն ուսած են: Այս բացատրութիւնները, իրաւ է, շատ ստատամոռնքով և շատ մութ ու թերի կերպով աշխատում է տալ մեզ «Արքածի» խմբագրական յղուածը: Մենք համոզված ենք, որ մեր մէջ ուսուցիչները և քահանայները ոչ միայն շատ օգտակար կարող են լինել գործին, այլ և որոշեալ շրջաններում նոյն պիտի գործի նրան հանդիսանաւ:

ՆԱՍՏԱԿ ԵՐԵՎԱՆԻՅ

Օդոստոսի 3-ին Երևանը այժմ պարծենում է իր թեմական դպրատանով, որովհետև այն դպրոցը, որ երկու տարի առաջ նոր էր բացել չորրորդ դասարան, յանկարծ երկու տարուց յետոյ ունեցաւ վեցերորդ դասարան, այն ինչ մեր միւս թեմական դպրոցները, բացի Ներսիսեանից, դեռ ևս չունին վեցերորդ դասարան, և այդ չնայելով, նորն ուսումնարանի տեսուչ պ. Աբխաթով Յովհաննիսեանցի է իրաւ. պ. Յովհաննիսեանցն էր, որ կարողացաւ թեմական դպրոցը իր համապատասխան դասարանները բաց անել, դպրոցի բոլոր գործերին կանոնաւոր հսկողութիւն տալ, կարգ ու կանոն սահմանել ուսուցիչներին և աշակերտներին միմեանց վերաբերմամբ ունեցած յարաբերութիւնները մէջ, թէ առաջիններին և թէ վերջիններին ճանաչեցնելով իրանց պարտքը և իրաւունքը, աշակերտներին սովորեցնել ինքնուրոյն կերպով մտածել, գիտակցաբար սովորել և այլն: Օրինակելի էր նրա տեսչական ամբողջ գործունէութիւնը. նրա ժամանակով ուսուցչական խմբի մէջ չը պատահեց ոչ մի տարաձայնութիւն և արդուկ, որ բացառութիւն է կազմում համարեա մեր բոլոր ուսումնարանների վարչութեանց մէջ, ինչպէս որ թղթակցութիւնները կը իմանում էր հէց այդ խաղաղ գործունէութիւնն էր, որ կարողացաւ այդ բոլորն անել և իր բոլոր ձեռնարկութիւնները աջողութեամբ վերջացնել: Բացի այս բոլորը պ. Յովհաննիսեանց ունէր մեր ուսումնարաններին օգտուանք բազմաթիւ ծրարչորներ, որ ուսուցիչներին վարձերը բաժանել իրանց վերջուած աւարակների և դասերի համաձայն, որով մեծ յարմարութիւն կը տրվէր ուսուցիչներին ունեցնելու նշանակելուն, և եթէ այդ ծրարչորները իրագործվէին, դա շատ կը նպաստէր մեր ուսումնարանական գործին: Այդ ծրարչորները աջողութեամբ պատկերահամար պ. Յովհաննիսեանց ոչ մի միջոց չէր խնայում, բայց ցաւալի է, որ արդիւարեւ համաբանականը թող չը տեսնէին նրան իրագործելու իր ծրարչորները: Մի անձնատրուութեան ձայնը խնդրելիք բաժանելու և մի և նոյն ժամանակ մեծ ձայն ունեցող անձանց ձայների մէջ, ինչ անէր, նրան լսող չը կարէ Եւ ինչ եղաւ դրա հետեանքը, այն որ պ. Յովհաննիսեանց հրաժարվեց իր պաշտարարական պատճառներ ունի: Ահա ինչ է ասում Ֆրանսիացի յայտնի մարդաբան Լամբոն. «Այս ուսումնարանութիւնը (մարդաբանութիւնը) այնքան բարդ և ընդարձակ է, որ իրաւունք է տալիս մինչև անգամ անձնաշիջ փորձեր անել նրան հասնելու համար: Մեր (ֆրանսիական) անտրոպոլոգիայի, ինչպէս ամեն մի նոր կազմակերպվող գիտութեան մէջ, առաջին փորձերի անբաւարար զորութիւնը, նոցա սխալները, թերութիւնները օրից օր կանհետանան ասպազ գիտնականների լրագոյն աշխատութիւնների մէջ»: Այսպէս մենք բոլորովին թեքվում ենք դէպի պ. Խաչատրեանցի առաջարկութեան կողմը: Յաւակցաբար այս ինքնուսումնասիրութեան խնդիր յարուցողը մեզ մանրամասն չէ բացատրում իր առաջարկած միջոցը և մենք չը գիտենք թէ ազգաբանութեանն որ մասն է յանձնում ուսուցիչներին, որը համալսարանականներին, որոնք ի հարկէ, որ և է մասնագիտութիւն ուսած են: Այս բացատրութիւնները, իրաւ է, շատ ստատամոռնքով և շատ մութ ու թերի կերպով աշխատում է տալ մեզ «Արքածի» խմբագրական յղուածը: Մենք համոզված ենք, որ մեր մէջ ուսուցիչները և քահանայները ոչ միայն շատ օգտակար կարող են լինել գործին, այլ և որոշեալ շրջաններում նոյն պիտի գործի նրան հանդիսանաւ:

տօնից, որովհետև իր առաջարկութիւնները արձագանք չը գտան հողաբարձութեան մէջ: Հողաբարձութիւնը պէտք է աչքի առաջ ունենար, որ եթէ երկու տարի մնալով նա այդքան բարեկարգեց ուսումնարանը և նրա բոլոր ձեռնարկութիւնները միշտ նպաստաւոր էին ուսումնարանին և աջողութեամբ էին պատկերում, պիտի էր ոչ միայն իրան տեսչին, այլ և նոյն հողաբարձութեանը, որին և նրա բոլոր առաջարկութիւնները չէին կարող վնասակար լինել ուսումնարանին: Ինչ և իցէ, բանը բանից անցել է. այժմ մնում է մեր հողաբարձութեանը, որքան կարելի է կանոնաւոր ուսուցչական խումբ կազմել, պակասորդ ուսուցիչներին փոխարին հրաւիրել հակապող և բանիմաց անձնատրուութիւններ, որոնք արժանի լինեն թեմական դպրատանի ուսուցիչ անունը կրելու, և ոչ թէ թերուս կերտասարդներ, որոնք պատիւ չեն կարող բերել թեմական դպրատանը անունը: Պ. Յովհաննիսեանցի ամբողջ երկու տարվայ տեսչական գործունէութիւնից է տուած արդիւնքից մենք կարող ենք հետեցնել, թէ որքան նշանակութիւն ունի մի հակապող անձնատրուութեան տեսչութիւնը ուսումնարանին թէ վարչական, թէ անտեսական մասի և թէ աշակերտների բարոյական ու մտաւոր կեանքի զարգացման նկատմամբ: Իւրաքանչիւր գործ պէտք է ունենայ մի կառավարիչ ձեռք, որի միջոցով միայն կարող է գործը զլուխ գալ: Ահա այդ վարիչ ձեռքը մեր ուսումնարանի համար տեսուչն է, որը փորձով էլ տեսնում ենք: Այդ մի անձնատրուութեան, մի տեսչի բարեխիղճ և արդար կառավարութիւնը, այդքան նշանակութիւն ունի մի ամբողջ ուսումնարանի գործունէութեան համար, երբ անհամեմատ նպաստաւոր է աշակերտներին, մեր ապագայ գործիչների, մտաւոր ու բարոյական կեանքին և երբ նրա կառավարութեամբ պարծենում է մի ուսումնարան, հողաբարձութիւնը և վերջապէս մի ամբողջ քաղաք, հետեւապէս ցանկալի է, որ հողաբարձութիւնը օր առաջ աշխատէ, որքան կարելի է, առաջիկայ ուսումնական տարվայ համար հրաւիրել այնպիսի մէկ տեսուչ, որ կարողանայ արժանաւոր յաջող լինել իր նախորդին և նրա կիսատ թողած բարեկարգութիւնները, կարելին չափ, շարունակել, որով միայն կը կարողանայ արդարացնել Երևանի ամբողջ հասարակութեան նրա վրա ունեցած յոյսը: Յանկանում ենք հողա-

բոլոր եկեղեցիները, որոնք (եթէ խղճմտաբար վարէին գործը) բաւական ճիշդ տեղեկութիւններ կարող էին տալ մեզ հայ ժողովուրդութեան մասին (դէմօգրաֆիա). եթէ ճշդապէս նշանակվէին եկեղեցական մատեաններում մկրտութիւնները, պատկերը, մասը, դանազան մանրամասնութիւններով, մենք բաւական ընդարձակ ժողովուրդագրական տեղեկութիւններ կունենայինք հայ բնակչութեան մասին: Իւրաքանչիւր եկեղեցու մէջ երեք մատեան սվետի գտնվի. մկրտութիւնը, սրբապատկարները և այլն: Այս զրքերի երկու դրացի էջերը միասին բաժանված կը լինեն սինակների (ՏՕՒՆՈՒՄԷ), որոնց զլխին տպագրված կը լինեն զանազան հարցեր: Այս հարցերին քահանան մկրտութեան, ամուսնութեան և թաղման արարողութիւններից առաջ մանրամասն կը պատասխանէ: Մի օրինակ կը պարզէ մեր միտքը վերցնենք, օրինակի համար, «Պատկ» մատեանը, որի էջերը բաժանված են աղիւսակների հետեւող վերագրեթով: Փե ս ա յ, անուն, հօր անուն (կենդանի է, կամ երբ մեռած), մօր անուն (կենդանի, կամ երբ մեռած), ազգանուն, հասակ, ծննդեան տեղին, որտեղ է ուսել, կամ անդադարէտ, առաջին թէ երկրորդ ամուսնութիւն, ունի զաւակներ և այլն: Այս մանր հարցերը: Մի և նոյն տեղեկութիւնները հարսի վերաբերութիւնով:

չենք ընդունում նրան. հեռու ապագայում միայն կարելի կը լինի մեզ մէջ այդպիսի մասնագետներ գտնել մարդագիտութեան ամեն ճիշդի համար, մինչդեռ նոյն իսկ Եւրօպայում այդպիսիները տակաւին շատ սակաւ են: Բացի դրանից այսպիսի ընդարձակ հետազոտութիւններ Եւրօպայում սկսված են մասնաւոր ինիցիատիւուով: Մի քանիսն ենք աշխատել են երկրի զանազան անկիւններում, այդ աշխատողները հետեւողներ են գտել, որոնց թիւը կամաց-կամաց աճել է և նոյն պիտի անարդար միմեանց հետ, կազմել են գիտնական մարմիններ: Այսպէս էլ մեր մէջ պիտի լինի անշուշտ Ուսնը առաջարկում են նախ քան գործն սկսել, մի մասնակցութիւն կազմել, որը ծրարչորներ, նիւթական միջոցներ հայրայրութիւն, մասնագետներ պարտաստէր և այլն: Մենք ցանկալով պիտի ասենք, որ հայերի մէջ այդպիսի մարմին երբէք չի կազմվել, կամ եթէ կազմվել էր դարձեալ կը լուծվի շուտով: Պ. Խաչատրեանցի առաջարկութիւնը աւելի բարձրական և աւելի նպատակայարար է.— երկրի ուսումնասիրութիւնը յանձնել ուսուցիչներին և առհասարակ ուսում առած անձերին, համալսարանականներին: Այստեղ աշխատող ինքն լուր կը տեսնի թէ ինչ կարող է անել և ինչը նրա ցանկից բարձր է Թող չենք նրան այն անձնորդութիւններից, որոնք անշուշտ տեղի կունենան լոյս ընծայված դոկտրինաների մէջ, թէ և նոքա հէց մասնագետների զրքի տակից դուրս գային, և

բարձրագույն ճանաչողական տեսչի ընտրութեան մէջ:

ՆԱԽԱԿ ԹԵՒԱԽՅ

Օգոստոսի 6-ին

Անցեալ տարի ես ձեռք գրել էի մի չնայած կրօնականութեան մասին չհարմարողունակ ունեցող մի տղայ, իսկ փեսացուն պակասակցաւ ուրիշ ազգայն հետ Թէև նրանց մէջ ոչինչ ազգակցութիւն չէր կար, բայց ողորմելի ազգական բարոյագէտ սպանեցին: Ինչ պիտի լինի նրա վերջը... Պետք է զուշակել: Չքանակները համար այսպիսի բացառութիւններ կան, բայց ինչ կատարեալ մի քանակաբանի ձեռքով կատարուած են այնպիսի չնայած պակասներ, որոնց մասին չենք կարող անգամ երանել: Շատ օրինակներն ալ:

Ֆէլաւի շուկան և փողոցները նոր կերպարանք են ստացել: Նորոգուած են բոլոր խանութները և սննդը: Թէև լաւից մինչև թիանէթ պատրաստ է մի հիանալի և լայն խանութ: Թիֆլիսից մինչև թիանէթ անցկացած է հեռագրական թիւը: Միւս ամսից Թէլաուս երկի ամեն օր փոստը կը ստացվի Գամբուրի տրակտոյ Այստեղ այժմ կեանքը եւ է գալիս: Ամէն օր դալիս են նոր հիւրերը: Բազմաթիւ կրօնականները անկողնից դուրս գալիս են:

Կախեթի հացի հոռուները վերջացաւ, մնացել է եղբայրացորները: Այդինքնը ամեն տեղ էլ փչացած են թող և միլիոն հիւանդութիւններից: Գինին շատ թանկացաւ և այն էլ չէ ճարձում: Գինէն լաւանտաները շրջուած են գիւղէ գիւղ և նախապէս Թաւուսի գրութիւնը: Սոլորած մարդիկ ինչպէս պիտի դիմանան: Այս էր պակաս չքաւոր դասակարգին:

Անցեալ ամսի սկիզբներում տեղա ժամանեց ուսուցիչ եկեղերն Պալազի: Գործակալի կարգադրութեամբ երկու օր բոլոր հայոց եկեղեցիների զանգակները զողանում էին: Արեւմտայն եկեղեցիները երկու հայոց մարդերին և ժողովրդին բարձրագույն ճանաչողական տեսչի ընտրութեան մէջ:

Միայնով չէ սահմանափակվում վարձակալների և քահանաների գործունէութիւնը: Պ. Խալաթեանցի առաջարկած հարցերը չարքում իրաւագէտ մեծ տեղ են զուժով ժողովրդի մէջ կենդանի մնացած աւանդութիւնների, ծէսերի, սնուցարարութիւնների և այլ հասարակական վերաբերեալ հարցերը, որոնց պատասխանը մեծ կշիռ ունի ազգագրագետները: Այս ասպարիզում կարող են գործել, ի հարկէ, միայն այնպիսի անձինք, որոնք շատ մօտ ծանոթ են մի յայտնի գաւառի ներքին կեանքին, այդ երկրի պատմութեան, նրա բնակիչների հասարակական կենդանութեան և այլն: Մի խօսքով Եւրոպայում կրթված, թէև շատ հմուտ մի գիտնական անկարող կը լինի, հաւատարմ է, օգտաւէտ լինել ազգագրագետին այս մասին ուսումնասիրութեան մէջ: Այն ինչ այս երկրի ջը

լը եկաւ հայոց մայր եկեղեցին և ժողովրդին բարձրագույն ճանաչողական տեսչի ընտրութեան մէջ: Նկատելով լաւագործ և կարծիքը յայտնեց, որ օրիորդը և հայոց եկեղեցիների մէջ ոչինչ զանազանութիւն չէր կայ, բացի նրանից որ հայոց եկեղեցին, իբր թէ լաւագործ չունի: Գործակալը համաձայնեցաւ եկեղեցիին հետ: Այնուհետև եկեղեցիը զիմեց հայոց օրիորդական դպրոցի առաջին դասատան աւագ բաժանման աշակերտականին: Ընդհանրապէս լինի, աղօթքը անկ հայերէն լեզուով, որոնք, ի գարման խուռն բարձրութեան, ոչ մի աղօթք չը գիտէին, բացի «Հայր մերից»: Ինչ և իցէ նորին սրբազնութիւնը լաւ տրամադրութեամբ մեկնեցաւ հայոց եկեղեցուց:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՐԻՄ

Գ.Ա.ՆԱՅԱԿԻՑ մեզ գրում են: «Ամառ ժամանակ տիրում է ջրի պակասութիւնը Պանձակում: Հարուստները շուքից փակելով, զնում են ամառանոցները: Հայրերնում կամ Միխայիլովա, իսկ չունեւոր դասակարգը կամ պէտք է տանի շուքը և ջրի պակասութիւնը, կամ պէտք է իր կարողութիւնից վեր ծախսեր անէ և նոյնպէս զնայ ամառանոցները: Խմելու ջուրը անցկացնելու հարցը նորից կենդանացաւ Պանձակում: Վաղուց է արդէն զանձակեցի Ա. Ս. մահման բոլորի կտակել էր ջրի համար 500 ռուբլի, այնուհետև քաղաքում ջուրը անցկացնելու նպատակով հանգանակեցաւ արդէն 20 հարզար ռուբլի, բայց չը կան մնացած գործը դուրս բերող մարդիկ»

Մեզ գրում են Գ.Ա.ՆԱՅԱԿԻՑ, որ այդ քաղաքում աստիճան շուքը են տիրում, առևտուրն էլ կատարելագոյն ընկած է Գանձակում: Այլ և այլ վարչութիւնները ամառանոցներ են հետացել և քաղաքը անխնամ թողնված է:

Ստացանք Շվեյցարիայի Յիւրիի քաղաքից մի բրոշուր «հեռուստ տրանսլատի» «Premier grand bureau international de traduction»: Այդ առաջին միջազգային թարգմանչական գրասենակը հիմնել է և ղեկավարում է Յիւրիումը ղոկտօր Ալէլը իր աշխատակիցներով: Գրասենակը հիմնված է եղել 1885 թվին Լեզուների մի նեղ շրջանի համար, իսկ այժմ ընդարձակվել իր գործունէութիւնը, թարգմանչութիւններ է անում 20 լեզուներով: Այդ քան լեզուների թիւում է և հայերէնը: Ինչպէս երևում է բրոշուրի մէջ արդաված հայերէն յայտարարութիւնից, գրասենակը հեռուստութեան և բարեխղճաբար կատարում է մասնագէտ երկրացիների ձեռքով թարգմանչութիւններ՝ մասնաւոր նամակների, առևտրական նամակազրույցների, շրջաբերականների, ասպրանքների ցուցակների, պրեպոստարանների, վրայակալանքների, մեծ և փոքր և ամեն մի բովանդակութեան բրոշուրների, մասնաւոր գիտնական և արհեստի բոլոր ձեղերին վերաբերեալ ամենից (որը կը լինի ուսուցիչ կամ քահանայ կամ մի այլ ոմն) կարող կը լինի մեզ տալ հեքիաթներ, առակներ, առածներ, աւանդութիւններ, այլ և այլ սնուցարարական ծիսակատարութիւններ և այլն Այդ կը լինի մի աննշան ժողովածու, զբղծած այն պարզ ոգով, որով աւանդվում է երկրի մէջ, իսկ յետոյ կը մանի մասնագէտ յանձնարարովի բովարանը, որտեղ կը մշակվի գիտնականապէս:

Յայտնի է, որ Եւրոպական ազգագիրները մեծ հաւատ չեն ընծայում այն տեղեկութիւններին, որոնք ստացվում են հոգեբանականութեան ձեռքից: Վասն որոյ զգուշութեան համար ասելի լաւ է լսել հոգեբանականութիւնից ժողովրդի սնուցարարութեան իրաւունքը երկնչելով, որ մի գուցէ ամեն քահանայ մեղեմայաբար աղաւաղէր իր նկարագրութեան մէջ ժողովրդական այն ծէսերը, որոնք մնացած են, իբրև արդասիք ժողովրդի կրօնապաշտական շրջանից, կամ որոնք ծնվել են մասնագէտականութեան ազգեցութեան ներքոյ:

Այստեղ ահա մեզ հանդիպում ենք մի ահազին գիտնականութեան, որունը հայի արտաքին և ներքին կեանքի մէջ, թէ ինչն է պատկանում հային ինչպէս մի ցեղի և ինչն է նրա կեանքի մէջ փոխված կամ նոր ծնած օտար ստորերի ազգեցութեան ներքոյ: Գծուած է, ի հարկէ, գտնել մի այլ ազգութիւն, որը այնքան միանանցից տարբեր ազգեցութիւնների նմանրված լինի:

Բո՛ղջ աշխատութիւնների: Մասնագիտական աշխատութիւնները համար հրաշքալիւծ են բերթրոյտ տեխնիկական հիմնաւոր կրթութիւն ունեցող թարգմանիչներ և հետևագէտ ամենադժուար աշխատանքներն էլ կը կատարվեն ամենայն կատարելութեամբ: Բացի դրանից ամեն թարգմանչութեան ստոյգ լինելը երաշխաւորուած է: Թարգմանչական վարձատրութիւնը կարելի չէ չափ էժան կը լինի, մեծ և կրկնակի պատուէրներ համար նշանաւոր դիմումն կանոյի: Թարգմանած նիւթերի բովանդակութիւնը գաղտնի կը պահվի: Ուրախութեամբ ողջունում ենք ղոկտօր Ալէլի հաստատութիւնը և համոզված ենք, որ այդ գրասենակը կարող է մեծ գործ կատարել և մեծ օգուտ բերել:

ԳՆԲԵՆՏՑԻՑ, օգոստոսի 10-ից մեզ գրում են: «Այս օրերս ծովում խեղդեցաւ մի պարսկի, որի դէպքը ահա երկու օր է չեն գտել»

Մեզ գրում են Ղ.ՈՒԲԱՅԻՑ հետևեալը: «Երէկ, օգոստոսի 9-ին, գիշերով, ժամը 11-ին, Ղուրայում բարձրացաւ չը տեսնված ոչով հիւսիսային քամին: Այնպիսի աստիկ էր քամին, որ մի քանի տոնելու չինարիները և այլ ծառերը արմատից հանեց, կտորեց: Այգիներումն էլ պտուղ չէ մընացել ծառերի վրա, բոլորն էլ թափվել են: Կանցրած դարմանը և խոտը քամին տարաւ: Վնասը մեծ է և յայտնի չէ աս. այժմ նրա չափը»

ԵՐԵՎԱՆԻՑ մեզ գրում են, որ այժմ ցորենը ծախվում է այդ քաղաքում 24—26 ռուբլիով: Ռուսկան կողմակի տեղերից ցորեն դուրս տանող շատ կայ, այդ պատճառով ցորենի գինը չէ իջնում: Շուտով ամեն տեղ դուրս կը դայ նոր ցորենը և այդ պատճառով սպասում ենք ցորենի էժանանալուն: Թիւած հացի լիտըր երկուսուած այժմ ծախվում է 28 կոպէկով, իսկ ոչխարի մի ֆունարը 6 կոպէկով:

Մեզ գրում են, որ երևանի թեմական դպրոցում մի տեղացի երիտասարդ ուսուցիչ պաշտօն է ստացել: Այդ երիտասարդը չը կարողանալով աւարտանս վկայական ստանալ երևանի գիմնականից, այդտեղից արձակվել է: Մեր թղթակիցը հարցնում է. ի՞նչ աչքով պէտք է նայե՞ք մեր թեմական դպրոցի և նրա վարչութեան վրա, երբ գիմնակալից արձակված և ուսուցչութեան համար անպատրաստ մի երիտասարդ ուսուցիչ պաշտօն է ստանում հայոց թեմական դպրոցում:

Ստացանք Ռուսաստանի մկրտութեան 900-ամյայ յօբելեանի առիթով հրատարակված գրքիցը «Историческое описание начала Руси и ее крепости» վերնագրով: Այդ գրքիցը, որ արժէ 35 կոպէկ, պարունակում է իր մէջ Ռուսաստանի կարճատու պատմութիւնը, ուսուց թագաւորների բոլոր պատկերները, յօբելեանի առիթով Պօբոլինի հեղինակած օրհներգը և Ս. Ալազիմիերի

ներ, ինչպէս հայ ազգը: Աթէ հայերը մի այնպիսի կիսավայրենի և ամեն տեսակ յարաբերութիւններից դուրս մի ազգ լինելու, ինչպէս օրէ քարթանեղ, այն ժամանակի դժուար չէր նկատարարել նրան և իւրաքանչիւր նքա յատկութիւնը կարելի կը լինէր սոսկ ցեղական համարել: Բայց հայը իր պատմական երկար շրջանում դուրս չէր անգամ փոխել է իր արտաքին, ինչպէս ասում են, ֆիզիկական կեանքը և ի հարկէ, նմանապէս իր ներքին հոգեկան կեանքը: Գուցէ հայի կեանքի մէջ դժուար լինի գտնել մի երկու առանձնայատկութիւններ, որոնք անտարակոյս նրան յատկանիչ լինէին: Ռուսներն չէ կարելի կեանքի ուսումնասիրելու հարցից անջատել հային շրջանից, որի մէջ պարունակ է նա այսքան երկար զարբեր, շրջան, որը անշուշտ դիմափոխել է և փոխում է այժմն էլ նրա ֆիզիկական և բարոյական կեանքի արտայայտութիւնները: Ռուսներն հային հակակաւու. համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել և նրա շրջապատող ազգութիւնները, մի խօսքով ուսումնասիրել այն երկրամասն իր ընտրիւնով և իր զանազան տարրերով: Օրկնակ վերջինս մի գաւառ, որտեղ ընակվում են հայերը: Անհրաժեշտ են, որքան կարելի է ձիշչ տեղեկութիւններ այդ գաւառի աշխարհագրական դրութեան, այնտեղ բնակվող զանազան ազգութիւնների վարքբարքի, երկրի պատմութեան մասին, որ հասկանալի լինի մեզ, թէ ինչ ազգեցութիւնների ներքոյ այստեղի հայի կեանքը

պատկերը: Գրքիցը, առհասարակ, ամփոփ տեղեկութիւն է տալիս բրիտանական մասին Ռուսաստանում:

Ստացանք պ. Մուրիելի ֆրանսերէն լեզուով թարգմանած իշխան Սուլիան Բարաթովի «Վերջնայ պատմութիւնը»: Գրքը, որը բաղկացած է 120 էջերից և տպված է թիֆլիսում, Մէլքովի տպարանում, ներկայ 1888 թվին, կրում է հետևեալ վերնագիրը «Histoire de Géorgie» և ամփոփում է Վրաստանի պատմութեան հնարդէս ժամանակամիջոցը, մինչև այդ երկրի բրիտանականութեան ընդունելը: Աւելորդ ենք համարում ասել թէ որքան զեղեցիկ ֆրանսերէն լեզուով է թարգմանված գիրքը. պ. Մուրիելի զեղեցիկ ոճը արդէն յայտնի է իր բոլոր նախընթաց գրուածներից: Գրքի տպը և թիւղթը շատ լաւ են:

Նորից յիշեցնում ենք մեր թէ թիֆլիսի և թէ գաւառների բաժանորդներին, որ ժամանակ է արդէն ուղարկել խմբագրութեանը «Մշակի» բաժանորդարկներ:

«Мок. Вѣд.» լրագրին Պետերբուրգից հետագրում են հետեւեալը: «Վանանց բարձրագոյն կուրսերի փոխակերպութեան նախագիծը վերջնականապէս մշակված է և կարճ ժամանակից յետոյ կատարուելի պետական խորհրդին: Նախագիծը համաձայն, բարձրագոյն կուրսերը մասնակալութեան յարձրագոյն դպրոցների բնաւորութիւն պէտք է ունենան, որոնք կը պատրաստեն դաստիարակչութիւնը և ուսուցչութիւնը նրանց, որոնք աւարտել են իրանց ուսումը գիմնականներում և որոնք ցանկանում են մասնակալութեան գործունէութեանը նուիրվել: Կանանց կուրսերի բացումը կը կայանայ 1889 թվին»

«Արձագանք» շաբթաթիւթիցը հաղորդում է, որ Նարեկիւն-շահը Հարնէլ է ամենայն հայոց կաթողիկոսին իր պատկերը ազամաններով դարձրած: Ինչպէս յայտնի է, սա պարսկական բարձրագոյն շահնշան է. հանդուցեալ Գեորգ կաթողիկոսը ունէր միմիայն Ներիսարուրդ պատանշանի առաջին աստիճանը: Յիշեալ շահնշանը շահի հրովարտակով հանգերձ յանձնված է շնորհ կատարանի Գրիգորիս կաթողիկոսին նորին վեհափառութեանը մատուցանելու:

Նորի շաբաթաթիւթի մէջ կարդում ենք. «Վերանից մի ամիս առաջ թիֆլիսում դոնով էր Կ. Պոլսի յայտնի զբոսիչ և Բերլինի վեհաժողովի ժամանակ՝ Խրիստոս Հայրիկի թարգման պ. Միսա Չէրազ, որը երեք օր այստեղ մնալով, զնց էջթիւծին Պ. Չէրազ, ինչպէս ինքն պատմեց մեզ, օգտվելով ամառային արձանական ուսումնարանի տեսչի պաշտօնն է կատարում, վճնել էր այս տարի ճանապարհորդութիւն անել Հայաստանի մի քանի կողմերում էլ տարբերվում է միւս դաւաճներում բնակվող հայերի կեանքից»

Մեզ լուր է, որ հայագրութեան այս մասը ամենազգուշացն է իրադրեւելու և այս շրջանում պիտի անխտիր հաւարվեն ամեն արդէն լայս տեսած կամ լայս տեսանելի տեղեկութիւնները: Այս ցեղրոցան տեղեկութիւնները մի օր մի հմուտ գիտնականի ձեռքում կը մտնելին անձրութիւններից և մի անսպասելի աղբիւր կը լինեն ազգագրութեան համար»

Յիշած եկեղեցական մատենաները և առհասարակ բոլոր ղոկումնաները պիտի յանձնվին գիտնականներից բաղկացած մի յանձնախմբի, որը կը կարմէ մի ազգագրական բ.լ.բ.օ ստացած ղոկումնաները ստուգելու, դասակարգելու և հետադադելու համար: Բիւրոյի աշխատութիւնը կը հրատարակվի ամեն տարի: Այսպիսով կամաց կամաց կը մշակվին մէթօդներ, կը հետաքրքրվի հասարակութիւնը, «սիրողներ» թիւը կը բազմանայ: Վերջապէս կարելի կը լինի ժողովներ կազմել այս ինչ կամ այն ինչ հայաբնակ տեղերում և այսպէս զարկ տալ գործին, դիմելով մամուլի աջակցութեանը:

Յանկալի է, որ մեր մամուլի մէջ այս կարևոր խնդրը չը քննի և մանրամասնաբար զննվէր, ասելի պարզելով նրա իրադրման միջոցները: Լսում ենք, որ դիտարարութիւն կայ հաստատակութիւնների ձեռնարկել հայ ազգագրութեան խնդրին նուիրած: Յանկանում ենք աշխուժիւնս Յեղեթ

ԱՐՏԱԿԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԼՕՐԳ ՍԱԼՎՐՔԻՒՆ ԺԱՊԻ

Նորբերում անգլիական այժմեան մինիստր-նախագահ լորդ Սալվերբի մի ճառ խոսեց այն բան-

Խոսելով տեղական ինքնավարութեան և պետական ֆինանսների մասին այժմեան մինիստր-ըրոթեան համար նպատակաւ կերպով Սալվերբի

Ներքին քաղաքականութեան մասին այդպիսի սփոփիչ մտքեր յայտնելով լորդը անցաւ արտաքին քաղաքականութեան, ուր տիրապետում է այժմ խաղաղութեան հոգին: Զէ կարելի է հարկէ նախատեսել թէ ինչ ընթացք կը ստանայ ազգերի արամարդութիւնը, բայց անգլիական առաջին մինիստրը կարծիքով եւրոպական միակեանքի նպատակն է ամրապնդել խաղաղութիւնը: Այդ խօսքերին բանկէտին ներկայ եղողները պատասխանեցին ծախսարարութեանը:

Ներկայումս դժուար է երևակայել այն վտանգը, որը մի ժամանակ ներկայացնում էին բոլորական և եղիպտական հարցերը: Այժմ Նիդրլանդներում իրերի դրութիւնը այնպէս է, ինչպէս Անգլիան էր ցանկանում չձմարիտ, սանձանի վրա դեռ ևս գոյութիւն ունեն վտանգի նշաններ, բայց դրանց դիմադրելը դժուար չէ Անգլիայի համար: Զինամասկան դժուարութիւնները, որոնք եզրկտակական գործերից ամենախճուստն էին համարուում, այժմ այլ ևս չը կան: Աւելի առաջ զընալով այդ հարցի վերաբերութեամբ, լորդ Սալվերբի ասեց, որ Անգլիան մատուցելու չունի միացնել իր հետ Նիդրլանդները, այլ Անգլիան կամենում է, որ Նիդրլանդները իր սեփական տնտեսի վրա կանգնի, որ նա կարողանայ լսելով ներքին անկարողութիւնները, և կարող լինի դիմադրել արտաքին թշնամիներին: Մինչև որ Անգլիան չի համարձկնում որ Նիդրլանդները կարող է ինքնուրույն կերպով սարկել, նա այնտեղից, այսինքն Նիդրլանդից, չի հեռանայ...

Դրանից յետո անցնելով բոլորական հարցին, Սալվերբի ասեց, որ ի նկատի ունենալով բոլորական կարգի է ասել, որ այդ հարցը առիթ է լինի եւրոպական խաղաղութիւնը խաբարելու համար: Ես իրաւունք եմ համարում յուսալ, որ Եւրոպայի զիկավարները վաղը առ վաղ աւելի բարեւր կը համարեն Բալթիկայի իր կամքին թողնել (ծափահարութիւններ): Թող նա դարձանայ, ընթացալով իր ճանապարհով, ըստ որում այդ ճանապարհը աւելի է համապատասխանում իր վիճակին և ազգային բարեկեցութեանը: Կարծում եմ, ասանք լորդը, որ այդպիսի քաղաքականութիւնը հասակութիւն կը գտնի եւրոպական բոլոր ազգերի կողմից: Անգլիան համոզւած է այդ բանին, կարծում եմ որ այդ համոզի կը լինի և Գերմանիայի համար, որը միշտ յայտնել է, որ ինքը ուղղակի շահեր բոլորական հարցում չունի, կարծում եմ, որ այդ համոզի կը լինի և Աւստրիայի համար, որը հոգում է «statu quo»-ի պահպանութեան համար: Ենթադրում եմ, որ այդ քաղաքականութիւնը կատարելապէս յարմար կը լինի և Ռուսաստանի համար, որը այժմ գլխաւորապէս հոգում է նրա մասին, որ Բալթիկայի համար իր զինուորների թափած արիւնքը իր կողմէն չանցնի: Ինչ թուում է, ասանք Սալվերբի, որ եթէ Բալթիկայում կը հասնի բարեկեցութեան, դա կը լինի ամենամեծ բաւականութիւնը, որը կարող է ցանկանալ Ռուսաստանը:

Վերջացնելով բոլորական հարցի վերաբերեալ իր նկատողութիւնները, պահպանողական մինիստրութեան գլխաւորը անցաւ ընդհանուր խաղաղութեան հարցին, և այն միտքը յայտնեց, որ այդ տեսակետից ռուսաց և գերմանական կայսր-

ների տեսակցութիւնը մեծ ուշադրութեան է արժանի:

Խոսելով գերմանական այժմեան կայսրի անձնատիրութեան մասին, Սալվերբի ասեց, որ երկու տասարդ կայսրը ազգացուցանում է, որ հասկացել է խաղաղութեան կարևորութիւնը: «Գերմանութիւն է, որը ձեռք է բերել այն բոլորը, ինչ որ կարելի էր ստանալ դէնքով: Նա այժմ ձեռք տում է միտիայն բարոյական և ներքին զարգացման՝ գոյութիւն ունեցող դաշնագրերի հիման վրա: Գերմանական այժմ ներշնչւած է այդ ոգով: Ենթակալով այդ ոգուն, գերմանական կայսրը այցելեց ռուսաց կայսրին, որը նոյնպէս ղեկավարվելով խաղաղութեան ցանկութեամբ, համաձայնութիւն կայացրեց գերմանացոց կայսրի հետ՝ այն միջոցների վերաբերութեամբ, որոնք հարկաւոր են Եւրոպայի խաղաղութիւնը ամրապնդելու համար: Ես համոզւած եմ, որ Պետերբուրգի տեսակցութիւնը առիթ կը տայ կազմակերպելու մի այնպիսի խաղաղարարական միութիւն, որին անկարող կը լինի քանկել որ է և անձանդիստ պետութիւն: Թիչեքը, որ Գերմանիայի և Ռուսաստանի մէջ եղած խաղաղութիւնը խաղաղութիւն է և Աւստրիայի և բոլոր միւս ազգերի համար, որոնց անհրաժեշտ է իրերի ներկայ դրութեան պահպանութիւնը:»

Իր այդ ճառը Սալվերբի վերջացրեց հետեւալ խօսքերով: «Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, որ Անգլիան իր բոլոր ոյժը կը նուիրի խաղաղութեան գործին, ըստ որում մենք համոզուած ենք, որ ամբողջ և յուսով խաղաղութիւնը միայն կարող է ապահովանել բարեկեցութիւնը, առաջադիմութիւնը և ազատութիւնը:»

ՄՇԱԿԻ ՀՆՈՍԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՍՒՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱՎԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 օգոստոսի: Օգոստոսի վերջում, Նիսովստրալի և Ալեքսանդրիայի չրջակա-ներում կը կատարվի վեցօրեայ մեծ զորախաղ 0-դէտայի և խաբկովի զինուորական շրջանների շորքերի հետ միասին: Զորախաղը սկսած է կայանայ Թագաւոր կայսրի ներկայութեամբ: Գըլ-խաւոր միջնորդի պարտաւորութիւնները դրված են Մեծ Իշխան Նիկոլայի նիկոլայի մտայն վրայ:

ՎԻԷՆԱ, 13 օգոստոսի: Կումս կայնակի այսօր երեկոյան գնում է Եթէ, ուր կը տեսակցի իտալական մինիստր նախագահ Կրիսպի հետ, որը կարևորագուց վերադառնում է յուսովստ:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 13 օգոստոսի: Սուլթանը հրամայեց, Րիզա-իշալայի ղեկավարութեամբ քննութիւն անել հրաժարեցրած ֆինանսների մինիստր Ջէլա-է-Բիւ-իշալայի ղեղձմների վերաբերմամբ:

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 13 օգոստոսի: Կէյթլէյնը նախադեռ ուշադրեց ինքնորէին մի գրութիւն, որի մէջ յայտնում է թէ ձուկ որսալու վերաբերեալ համերկական-կանադեան դաշնագրի ղեղձման ցաւա-լի փաստը ստիպում է իրան խնդրել կոնգրէսից լիազօրութիւններ վճարողական դասին միջոցներ գործ դնելու համար կանադայի դէմ:

ԲԵՂԳՐԱԿ, 13 օգոստոսի: Ռժիդիմով կայանա-ւորված է ընդդիմադրական պատգամաւոր քահանայ Եօլալի, որը մեղադրում է իշխանութեանը ղեկավարելու և ազգաբնակչութիւնը աղետոսանքի-նելու մէջ: «Օրէն» լրագրից յարգեցնել է գրա-ւած թաղաւորի վիրաւորելու և իշխանութեան ղէմ ժողովուրդը զրգուելու պատճառով, խաբարի ղէմ քրէական գործ է սկսված: Ընդհանուր ու-շադրութիւնը գրաւող յորուածի մէջ խօսվում է թաղաւորի ապահարգանի գործի մասին:

ԲԵՂԻՆ, 13 օգոստոսի: Դանիայի թագաւոր Եօանս պրինցի հետ միասին երէկ երևոյեան ժա-մանեց այստեղ, որին երկաթուղու կայարանում ղեկավարելու կայսրը Թագաւորների հանդիպումը շատ մտերմական էր:

ԲԵՂԻՆ, 13 օգոստոսի: շիւսիային գերմա-նական ընդհանուր լրագրից մոլորութիւն է ան-ւանում «Times» լրագրի յայտարարութիւնը այն բանի մասին, որ իբր թէ Բուլանոնի ստաղի նոր ծագումը Բեռլինում սնայութեմ ասպարարութիւն կը գործի: «Մենք», ասում է լրագրից, — պատերազ-մական ոչինչ ձգտումներ չունենք: Մենք ուրախ ենք Ֆրանսիական ամեն տեսակ կառավարութեան համար, որը խաղաղութեանը չէ սպասում: Բու-լանոն է բաւական միաստացրեց, որ Ֆրանսիայի շա-

միաձին, Երևան, Ալեքսանդրօպոլ, Ախալցխա, Կարս և այլ իր ցանկալի տեղերը այցելելուց յետոյ, պ. Չէրազը անցեալ շաբաթ հայր Օրմանեա-նի հետ վերադարձաւ Կ. Պոլիս: Ախալցխայից ճանապարհի վրա երկու յարկելի ճանապարհորդ-ները ամախ սկզբին երկու օրով այցելեցին Բոր-թոմ, ուր նրանց չքեղ ընդունելութիւն ցոյց աը-ւին Քիթլիսի յայտնի հայ ընտանիքները, որոնք ամառը բնակվում են Բորթոմում: Բորթոմից հայր Օրմանեան և Միհայ Զէրազ ուղևորվեցին Բա-թումի վրայով Կ. Պոլիս: Պ. Միհայ Զէրազ երեք անգամ ճանապարհորդել է Եւրօպա, և այս ան-գամ նա ճանապարհորդեց մեր կողմնը այն նը-պատակով, որ վերջ է շատէ ռուսներին իր հայրենի երկրի գէթ մի մասը:»

Վրաց գիւղատնտեսական «Մէտրնէ», լրագրի-լսել է, որ շուտով կ'ուկկան կը դայ (Մօսկվայից) գիւղատնտեսութեան պրօֆէսոր Կուլչիք մեր երկրի անասնապահութեան դրութիւնը ռուսու-նասիրելու նպատակով:

«Нов. Обозрѣніе» լրագրից հարցրում է, որ պ. Բեդիչեւի դիտարարութիւն ունի «Кавказскія Новосты» անունով մի նոր ամսօրեայ լրագիր հրատարակել: Ինքն վերջիցեալ լրագրի խմբագիր կը լինի, իսկ հրատարակիչ կամենում է դասաւ պ. Ֆրէյման: Այդ երկու պարոնները արդէն լսելի գիւղը են ներկայացրել ուր հարկն է լրագրի հրատարակութեան թիղտուղիւնն ստանալու հա-մար:

Շաբաթ, օգոստոսի 13-ին, առաւօտեան 7 ժա-մին կովկասեան կառավարչապետ իշխան Գոն-դուկով-Վորասկով վերադարձաւ Թիֆլիս: «Кав-казскія» լրագրի տեղեկութիւնների համեմատ, նոյն օրը, երեկոյան 7 ժամին, կառավարչապետ իշ-խանը կարծ ժամանակով կ'օջոր զմաց, որտեղից վերադառնալուց յետոյ կը բարեհաճի ուղևորվել դէպի Թիֆլիս, Մշինա և Յարսկին-Վոլօզի:

«Մշակի» անցեալ համարներում տպվող պ. Գ. Մնացականեանի «Մի փորձ մեր մշակների հար-ցի ռուսաւնասիրութեան» յօդուածի շարունակու-թիւնը խմբագրութիւնից անկախ պատճառներով այլ ևս չի տպվի:

Խմբագրութեան մէջ ստացվեցաւ պ. Ա. Փի-լօյեանի «Ջրոյցներ բնական պատմութիւնից» զբոսիկ առաջին մասը: Այդ գիրքը, ինչպէս աս-տու է հեղինակը, պէտք է լինի «մի օտանդակ ուղեցոյց» ճիւղական դպրոցների աշակերտների հա-մար, երբ համաձայն նոր ծրագրի կաւանդվին նրանց տարրական ծանօթութիւններ բնական պատմութիւնից, ծառայել որպէս ընթերցարան այն փորձիկ և հասակաւոր ընթերցասէրների հա-մար, որոնք դպրոցում ուսած չը լինելով այդ ա-ռարկան, կը փափագեն ընթերցանութեամբ լցու-ցանել այդ թերթի իրանց մտաւոր զարգացման մեծ խնդրում: Շատ բան է խոստացվում, բայց հազիւ թէ հեղինակը հասնի իր նպատակին: «Ջրոյցները» ներկայացնում են չոր ու ցամաք կուտակում զանազան կենդանիների և առար-կանների յատկութիւնները: Հազիւ թէ մի որ և է աշակերտ կարողանայ իր յիշողութեան մէջ պա-հել այդ բոլորը: Հեղինակին խորհուրդ կը տա-լինք յետագայ տեսարկներում աւելի պակաս ուշադրութիւն դարձնել մանրամասնութիւնների վրա և աչխատել աւելի կենդանացելը զրոյցների բովանդակութիւնը:

Մեզ ուղարկված է ներկայ սեպտեմբեր ամսի 14-ին և 18-ին թիֆլիսում լինելի ձիարշանների ծրագիրը: Մենք այդ ծրագիրը մանրամասն կը բե-րենք այստեղ, որովհետև ցանկալի է, որ մեր դա-ւաւայինները, մանաւանդ զարբաղիքը, մասնակ-ցէին այդ ձիարշաններին: Մինչև այժմ թիֆլիսում կղած ձիարշաններին մասնակցել են միայն մի քանի կառուծատներին ձիեր, որոնք չունենալով միջոցներ, հեշտութեամբ տարել են մրցանակները: Հազիւ թէ նրանց բաղղը այդպէս շարունակվել, եթէ կովկասի ազգաբնակչութիւնը ուշադրութիւն դարձնէր այդ ձիարշանների վրա, հանդէս բերելով իր ձիերը: «Մշակի» միւս համարում մենք մաս-բաման առաջ կը բերենք այդ ծրագիրը, ծանօ-թացնելու: Կովկասի հայ ազգաբնակչութիւնը նրա հետ և այդպիսով միջոց տալու մեր ձիատերերին մասնակցելու այդ ձիարշաններին: Այսպիսի ձիար-շաները մեծ օգուտ կարող են տալ կովկասի ձիապահութեան գործին:

ների համար նա հնահատում է խաղաղութիւնը, այդ պատճառով մենք ոչինչ անհանդիստ լինելու պատճառ չունենք դրա համար: Բուլանոնեան Ֆրանսի-սիայի հետ մենք նոյնպիսի համաձայնութեամբ կա-րող ենք սարկել, որպէս բնապարտեան Ֆրանսի-այի հետ: Շատ հաւանական է, որ Բուլանոն չի կամենայ իր ձեռք բերած բարձր դրութիւնը են-թարկել պատերազմի պատահուցներին: Այն բոլորից յետոյ, ինչ որ ասում էր և դրում էր Բուլանոն վերջին ժամանակ, մենք իրաւունք ու-նենք նրան խաղաղասէր անուանել: Եթէ նրան կաջողվի հանդստութիւնը և կարող պահպանել, այն ժամանակ նրա աշխուրթիւններին բաւակա-նութեամբ կը նայենք թէ մենք և թէ ամբողջ Եւրօպան:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 օգոստոսի: Թագաւոր Կայս-րոն, Թագաւորուհի և Մեծ Իշխանոն Կէ-նի Ալեքսանդրօպոլսի ուղեկցութեամբ բարեհաճեց այսօր Նոյր Պետերբուրգի ուղևորել դէպի արտա-սահման Գալիցիէն տեսակցելու Նորին Մեծութեան քոյրերի հետ:

ՆԻԻՆԻՆՆՆՆՈՎ, 13 օգոստոսի: Նախային մնացորդների պահանջը մեծ է. 14-ից մինչև 15 կօպ. արժէ պողը, նայելով ընդունման և վճար-ման պայմաններին: Այս օրերս ծախված է մօտ 3 միլիոն պող նաւթ 7 1/4 կօպէկով պողը, եկող տարվայ ամսուկայ ընթացքում Աստրախանում յանձնելու պայմանով: Մաքուր նաւթի գինը 17-ից մինչև 18 կօպէկ է պողը. ծախվել է սեւ-տեմբերի համար 50.000 պողը նաւթ 18 կօպէ-կով իւրաքանչիւր պողը:

ՎԻԷՆԱ, 13 օգոստոսի: Կումս կայնակի այսօր տեսակցութիւն ունէր Եթէրում Կրիսպի հետ: Կրիսպաւաշտական մասուլը այդ տեսակցութեանը բացառապէս խաղաղ ընաւորութիւն է վերա-դրում: Սերբ-բոլղարական խաւս յանձնածողովը Սերբիայի և Բալթիկայի մէջ երկաթուղու-կան և փոստային հաղորդակցութիւնը կանոնա-ւորելու համար, վերջացրեց իր աշխատանքները:

ԲԵՂԻՆ, 13 օգոստոսի: Վիլհելմ կայսրը Դա-նիայի թագաւորին տիրելէնհան ուլանեան Ն: 6 գնդէ շէֆ նշանակեց:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 14 օգոստոսի: Թագաւոր կայսրը բարեհաճեց իր սեփական գումարներէց 25.000 ռ. շնորհել Օրսկ քաղաքում օգոստոսի հրդհե-նից վնասված հրկիզեալների օգտին: Երկը Մեծ Իշխան Նիկոլայի նիկոլայի մտայն ճանապարհ ընկաւ դէպի Ռուսաստանի հարաւը:

ՆԻԻՆԻՆՆՆՆՈՎ, 14 օգոստոսի: Թէլի առ-ւտուրը լաւ է գնում: Յամաքային ճանապարհով ստնալաճառ բերված է կախտեան թէյ մինչև 20 հազար արկը, խոնկուսեան—մինչև 65 հա-զար արկը, աղիւսային անուսոված սե թէյ մին-չև 31 հազար արկը, կանայ թէյ մինչև 25 հազար արկը: արկերից իւրաքանչիւրում գումում է 105 կամ 107 ֆունտ թէյ: Երկրային ճանապարհ-ով թէյի բերելը դեռ ևս չէ որոշված: 12 ամս-վայ ժամանակամիջոցով քնեղը որոշվեցան. կեախ-տեան թէյի գինն է 130-ից մինչև 155 ռուբլ, խանկուսեան թէյն արժէ 120-ից մինչև 200 ռուբլ, աղիւսային սե թէյն արժէ 73-ից մինչև 78 ռուբլ. ծովային թէյի գինը 1 ռ. 8 կօպէկից մինչև 2 ռ. 10 կօպէկ է ֆունտը: Թէյ բերված է անցեալ տարվայ համեմատ, բայց այժմեան թէյն իր յատկութեամբ ստոր է համարվում անցեալ տարվայ թէյից: Բարձր և միջակ տեսա-կի մահուղեղէն ապրանքների առևտուրը ան-ցեալ տարվանից մի քիչ պակաս է. առևտուր էին անում անցեալ տարվայ գինով. մանաւանդ քիչ էր ծախվում դրապ աւված սարանքը, ղին-ւորների հագուստի համար դորձածովը մահուղը և էթանագին մահուղները լաւ էին ծախվում. ղին-ւորների մահուղի գինը որոշվեցաւ 65-ից մինչև 90 կօպ, ուղե մահուղը արժէ 75 կօպէկից մինչև 1 ռ. 5 կօպ, բայկա ասված մա-հուղը—1 ռ. 1 ռ. 20 կօպ, ներկած և ղելին մահուղը—70-ից մինչև 90 կ., բէշիկ մահուղը—1 ռ. 10 կ. մինչև 1 ռ. 30 կօպէկ իւրաքանչիւր արշինը: Զինւորների մահուղը այս տարի բերվե-ցաւ անցեալ տարվայ չափ:

ՎԵՂԻՆ, 14 օգոստոսի: Դանիայի թագաւորը երէկ ճանապարհ ընկաւ դէպի Վիսթարէն, մտեր-մաբար հրաժեշտ տալով կայսրին:

ՍԻՄԼԱ, 14 օգոստոսի: Անգլիական միտան աֆրանական էմիրի մօտ կուղարվի հոկտեմբերի 1-ին և կը մնայ կարգուսով 10 օր: Միտայի գլխաւոր Գիւրանիսի ուղեկցում են անգլիական 5 օֆիցէրներ և ղինւորական էօկօրսը:

ՕՍԵՆԻՆԻ, 14 օգոստոսի: Այստեղի միջազգա-

յին առողջագրական ցուցանիշներում ամենա- պլուստոր պարզեցում պատուաբար դիպում չնորհված է հականիխոսին հնարող ուսուցիչներին և առողջագրական թանաքների պատրաստած նրա զննանիշները և պատկերները համար:

Վ. Ի. Ն. Ն. Ա. 14 օգոստոսի: Հեղինակաւոր աղ- բերները հարգուած են, որ կոմս Կարնօկի կրկնակի նետ երէկվայ հանդիպումը բայտուպէս քաղաքավարութեան մի նշան էր, որովհետև պ. Կրկնակի, ստիպուած լինելով շտապով խտուրտ վե- րադառնալ, չը կարողացաւ կոմս Կարնօկին այցե- րել Վիեննայում: Ապա հաստատուած են, որ մի- նիստներին հանդիպումը Աւստրո-Ռուսագրկայի և խտուրտայի մէջ եղած բարեկամական յարաբերու- թիւններին ամբողջովն նշան է: Այ մի համաձայ- նութեան կէտքով չը կարողացաւ, նոյնպէս Ֆրիդ- րիխսթրոմ Խոսակցութեան առարկայ չէր ոչ Մասովայի հարցը, ոչ էլ Ֆրանսիայի և խտուրտ- յի մէջ եղած յարաբերութիւնների հարցը:

Table with exchange rates for various goods like flour, oil, and other commodities. Columns include item names and prices.

Table with exchange rates for various currencies and goods. Columns include item names and prices.

Societa Generale italiana di Navigazione. 117 ԱՌԱՋԱՆԱԿԱՐԳ ՄԵՐ ՇՈՒՆԱՍԻՐ ՈՒՆՅՈՂ. ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԱԽԻՆԱՑՈՒ- ԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ. Կանոնաւոր երթևեկութիւն Բաթումի և Եւրոպայի, Աթինայի, Ասիայի ու Ամե- րիկայի բոլոր պլուստոր նաւահանգիստների մէջ: Շոգնաւորը Բաթումից դուրս են գա- լիս կանոնաւորապէս ամեն շաբաթ:

Մ. ՄԻՀՐԱՆԵԱՆՑԻ ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ. Գործարան ԱՌՈՒՆԱԿԱՆ, ՄԻՆԵՐԱԿԱՆ, ՄԻՐԱՅԻՆ ԵՒ ԳԱՋԱՅԻՆ ՋԻՐԻՐ: Մ. ՄԻՀՐԱՆԵԱՆՑԻ ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ:

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ե Ր

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՄՆԻՍՆՈՑ

(Կուկիա, վարձուցովի արձանի հանդէպ) Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր ԱՌԱՌՈՏՆԵՐԸ. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ—9—11 Ժ. վիրաբուժական (նոյնպէս և ստամոքայաւի) և վնաս. ց ՐՈՒԿՈՎՍԿԻ—10—11 Ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց. ՍՕՐՕԼԵՎ—11—12 Ժ. ստամոքայոց ԿԱՐՍՍՈՒՅԷ—12—1 Ժ. ամեն օր, բացի կիրակի. աչքայաւ. ԱՐՏԵՄԻՎ—12—1 Ժ. երեքշաբթի, ուրբաթ և կիրակի կանանց ց. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—12—1 Ժ. ներքին և երեխայոց ց. բացի երեքշաբթի և ուրբաթ. ԵՐԵՎԱՆԵՐԸ. ԳԱՌՍՍՍԿԻ—5—6 1/2 Ժ. կաշուի ցաւերի և սիֆիլիսի. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ—6 1/2—7 1/2 Ժ. ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—6 1/2—7 1/2 Ժ. ներքին և երեխայոց ց. Հիւանդանոցում է մանկաբարձուհի Սօգեր: Վճար—50 կ: Համախորհրդի (կոնսիլիումի) Համար փոխադարձ Համաձայնութեամբ Հիւանդանոցի վերատեսուչ ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ

Մամուլի տակից լոյս տեսաւ «Ջրոյցներ» բնական պատմութիւնից Առաջին մաս. Ս. Ֆիլոսոֆի Գինն է 40 կօպ. ծախում է թիֆլիսում Կենտրոնական և «Արևիկ» գրափառաւո- նոցներում: Իսկ օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել հետեւեալ հասցեով: Ново-Бая- зеть. Учителю Саркису Филояну. 1—3

ՆՈՐ-ԲԱՅԱՉԷՏԻ երկրասեան երկ- սեռ ուսումնարանի համար հարկաւոր են մի ուսուցիչ ՌՈՒՍԱՑ ԼԵՉՈՒԻ, մի ուսուցիչ ՀԱՅՈՑ ԼԵՉՈՒԻ և ձայնագրութեան և մի ուսուցչուհի ՀԱՅՈՑ ԼԵՉՈՒԻ: Պայմանների մասին դիմել հոգաբարձու- թեանը: 1—5 (Ե. Ե.) ԲԱԳՈՒԻ ՀԱՅՈՑ ԵՒԱԿԱՆ ԵՐԿՍԵՆ ԴՐՊ- ՐՈՑՆԵՐՈՒՄ աշակերտ—աշակերտուհիների պարագորդ տեղ կայ 80: Խնդիրներ ընդուն- վում են հոգաբարձու պ. Հ. Քոչարեանցի մօտ, Հալոնումէանցի տան տակ, պարագորդի դիմաց: Ուսումը կը սկսվի սեպտեմբերի 1-ից: 1—3

ԿԱՐՍԻ հայոց երկրասեան հոգևոր երկես ուսումնարանների համար հարկա- ւոր է մի տեսուչ, որը մի և նոյն ժամա- նակ կունենայ շաբաթական 16—18 դաս ուսուցիչ լինելից և աւարկաներից: Յանկա- ցողը թող շտապեն առաջարկել իրանց պայմանները նոյն ուսումնարանաց հոգա- բարձութեանը: 1—3

ՇԻՐՎԱՆՁԱԿԻ «ԱՐԱՄԲԻՆ» Վէպ: Գլուխ եկաւ մամուլի տակից և վաճառ- վում է թիֆլիսում. Կենտրոնական գրափա- ճառանոցում, իշխ. Բէհրօթեանի և Արք. Յովհաննիսեանի գործակալութեան մէջ և հեղինակի մօտ. Тифлисъ, Редакция «Арца- ганк», Ширванзаде. Գինն է 75 կօպ. Համապարճածախսով 1 ռ. 1—10

Տեղափոխվելով Բազու կը խնդրեմ այն անձանց, որոնք ինձ հետ գործ ունեն կամ կը կամ- նան ունենայ, բարեհաճեն դիմել ինձ հետեւեալ հասցեով: Баку Агенту К. «Надежда» Сулханову. Իսկ հետագործ. «Степану Сулханову». Ս. Մուլխանեանց 5—5

ԱՌԵՏԻՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ. Ե Ր Կ Ո Ւ Ս Ե Ռ Ի Ա Ն Ձ Ա Ց Հ Ա Մ Ա Ր ԵՐՈՒՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ. Առևտրական Կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթու- թիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ձանապարհով հմուտ հարուստապահներ: Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ: Աւանդելի առարկայք սորս են՝ 1) Առևտրական հետախոյնութիւն, 2) Առևտրա- կան թուղթերութիւն, 3) Հարուստապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկա- յին), 4) Թուղթերութիւն համրիչի վրայ, 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն, և 7) զեղազրուութիւն: Առումը սկսվելու է սեպտեմբերի 25-ից: Ընդունելութիւնները սեպտեմբերի 15-ից, ամենայն օր, երեկոյան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնա- կարանում, Սօրթակում, Կարօրատօրնայա փողոցի վրայ, № 11: Իսկ օգոստոսի 20-ից Աղէքսանդր փրիզօնովի տանը, № 9 Սերգիէվիկայա և Նազարնայա փողոց- ների անկիւնում, զեղատան դիմաց, ուր որ անցնելու են կուրսերը: Ծրագիրը ու կանոնները կարելի է ստանալ ՁՐԻԱՊԵՍ եղբ. Մոսկովսկիների բանկային գրասե- նեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք դիմում են կուրսերի հիմնողին.—въ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу. 6—20 (Ե. Շ.)

Մ. ՄԻՀՐԱՆԵԱՆՑ 31—50 (Ե) Լոյս տեսաւ ՄԱՍՈՒՆԻ ՄՍԱՑՍ «Բ Ն Ա Ի Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն»: Գերմ. Թարգմանեց ֆիլիպպոս վարդանեան: Գինն է 1 ռ. 50 կօպ. Նոյն Թարգմանողի ՇՄԻՏԹ, Բենիամին Ֆրանկլին, 2-դ տիպ. ռ. 40 կ. Գերդ վաշինգտոն, 2 տիպ. ռ. 60 Կոմերի Իլիականը, պատկերազարդ 1 Կոմերի Ողիսականը, պատկերազարդ 1 20 (Համապարհ ծախսը Թարգմանչի վրայ է): Վաճառվում են Թարգմանչի մօտ՝ Тифлисъ, Садовая, Маринно-Апановское училище. 2—4